

Od 19. července 2010 je oficiálně otevřen hřbitov Pheasant Wood ve vesnici Fromelles v severní Francii. Na hřbitově jsou uloženy pozůstatky 250 australských a britských vojáků, kteří zahynuli v průběhu katastrofického útoku 19. července 1916.

Bitva o Fromelles, která se uskutečnila v noci 19. července 1916, byla první bojovou akcí australské 5. divize na západní frontě. Ztráty, které divize utřela, však také jedny z nejhorších. Účelem bitvy bylo, podle britského vrchního vedení, odpoutat německé síly od bojiště na řece Sommě, a tím poskytnout úlevu již oslabeným britským vojskům. Bitva na Sommě zuřila od začátku července. Britská strana ztratila 60 000 vojáků v prvním dnu bojů a nutně potřebovala úlevu. A tak vznikl plán na třídní soustředěný dělostřelecký útok v okolí Fromelles, který by vyzněl jako příprava na připravovaný velký útok na Aubers Ridge. Tím by odvrátil pozornost nepřítele od Sommy. Pěchota by po třech dnech provedla plánovaný útok na německé pozice na vyvýšenině známé jako Sugar Loaf.

Řada důstojníků měla o tomto plánu pochybnosti, především vzhledem k nedostatku střelných zbraní. Nicméně generálové Haig a Haking (velitel XI. skupiny) přesvědčili hlavní velení o účelnosti tohoto útoku.

Plán byl využít 250 polních děl a dalších více než 60 zbraní střední a těžké ráže v poměru jedné na každých 15 metrů fronty o celkové délce 4 000 metrů.

Palba začala 16. července, avšak bez využití těžkých děl, protože silný déšť a mlha znemožnily přesné zaměření cílů. Nepříznivé počasí pokračovalo i druhý den a generál Haking požádal o odložení útoku o 24 hodin. I přes odpor velitele 1. armádního sboru, Sira Charlese Monroa, generál Haig rozhodl o zahájení útoku 19. července v 18.00. Poslední ostřelování mělo začít v 11.00 hodin. 24hodinové odložení Australané uvítali. Pochodovali plně dva dny, aby dosáhli bojových pozic a nutně potřebovali odpočinek.

Přišlo slunečné ráno 19. července. Německé síly měly dobrý výhled na protivníka ze svých opevněných pozic na Aubers Ridge. Zahájili palbu na seřadovací pozice a podařilo se jim zničit spojovací zákopy se značnými ztrátami na životech. Spojenecký útok přesto začal podle plánu. Po hodinách urputných bojů se britské 61. divizi podařilo pouze dočasně obsadit část německých zákopů. 16. pluk měl proti sobě 75 opevněných německých pozic, ze kterých 60 zůstalo nepoškozených i přes usilovné počáteční ostřelování.

Souběžně postupující australské jednotky na tom nebyly o nic lépe. Navzdory poněkud předčasnému optimismu brigádního generála Elliota po pouhých 30 minutách boje, kdy poslal depeši s tím, že německá kanonáda přestala a spojenecký útok byl úspěšný, skutečná situace byla velice rozdílná. *(Australský brigádní generál H. E. Elliot byl v zákopech, kde potkal vracející se vojáky a konejšil zraněné. Poté, co prošel bojištěm mezi stovkami mrtvých, se ve svém stanu rozplakal. Později označil tuto bitvu za taktický přehmat. Válku přežil, ale nikdy se plně nevzpamatoval z hrůz ve Fromelles a v roce 1929 spáchal sebevraždu.*

)
Těžké německé ostřelování způsobilo silné ztráty na životech a britská 61. divize žádala Australany o pomoc v dalším útoku, který byl plánovaný na 21.00. Ten byl sice následně

zrušen, ale příliš pozdě pro australské jednotky, které už byly na pochodu a utrpěly velké ztráty. Ostatní brigády měly podobný osud. Dobře zajištěné německé jednotky likvidovaly jednu skupinu za druhou na celé šíři bojové linie.

Když v 03.30 hodin konečně přišel rozkaz ke stažení, potřebovali Australané dalších 6 hodin, než se jim podařilo dosáhnout vlastního zázemí. I přesto, že 6. bavorská záložní divize souhlasila s dočasným příměřím, australské ztráty na životech činily 5 533 a dalších 1 547 z britské 61. divize, která navíc nebyla v plné síle už na začátku bitvy. Bilance jedné noci. Záměr odpoutat německou pozornost od bojiště na řece Sommě nevyšel.

Pátrání stále pokračuje

Ještě dnes se pohřešuje více než 165 000 vojáků britského společenství, kteří zahynuli na západní frontě v průběhu 1. světové války. Jejich pozůstatky se stále nacházejí, ať už při obdělávání zemědělské půdy, či při přípravě pozemků na novou výstavbu.

Pátrání stále pokračuje.

Fromelles je právě jedno takové místo. Vědělo se, že ne všichni, kteří padli v této bitvě, byli nalezeni. Jedna možnost vycházela ze spekulace o masových hrobech, do kterých Němci pohřbili padlé u Fromelles. Záznam se našel v archívu Červeného kříže v Mnichově. Po několika letech úporné práce, studia záznamů v četných archívech a s pomocí letecké fotografie a radaru se v roce 2007 podařilo najít místo hrobů.

Australská vláda následně požádala Komisi pro údržbu válečných hrobů britského společenství (Commonwealth War Graves Commission, neboli CWGC) o převzetí kontroly nad prvními vykopávacími pracemi. Práci provedla skupina pod vedením Tonyho Pollarda, ředitele Střediska pro archeologické vykopávky bojišť při Univerzitě v Glasgow. Po třech týdnech prokázali, že ostatky padlých vojáků jsou stále v místě, kam je Němci pohřbili – v masových hrobech poblíž lesa Pheasant Wood na okraji Fromelles.

Exhumace začala v květnu 2009. Archeologové našli přes 6 000 předmětů, od kostí a částí uniforem až po nepoužitý lístek na vlak. Archeologická skupina musela pracovat rychle, protože náhlé vystavení světlu a teplému ovzduší by vedlo k rychlému rozkladu. Odborníci na DNA začali časově náročný proces určení totožnosti. Výzvy byly uveřejněny v tisku, jak v Austrálii, tak ve Velké Británii. Doposud se podařilo pozitivně určit totožnost u 90 padlých a jejich jména jsou vytesána na náhrobcích na nově otevřeném hřbitově ve Fromelles.

Hřbitov nese název Pheasant Wood na památku lesa, u kterého je původní pohřebiště, od kterého je vzdálen pouze několik set metrů. Všech 250 pozůstatků je tady pohřbeno, poslední z nich byly uloženy právě v průběhu oficiálního otevření hřbitova v den 94. výročí bitvy o Fromelles. Britský následník trůnu princ Charles šel osobně za rakví na lafetě.

Otevření se zúčastnila řada osobností a také stovky příbuzných, kteří přicestovali z Austrálie, aby uctili památku svých, tak dlouho pohřešovaných, členů rodin.

Ve Fromelles

Tak jako další místa v oblasti bojových front 1. sv. války, také okolí Fromelles je plné hřbitovů, památníků, zbytků opevnění apod. Navštívíte-li Fromelles, soustředte se nejdříve na ty, které mají přímou souvislost s touto osudnou nocí.

Výchozím bodem je Fromelles museum, v současné době v podkroví místní radnice. Je otevřeno v předem stanovených nedělích dubna, května, června, července, září, října a prosince. Kromě toho pak také ve dnech 8. května a 11. listopadu. Mimo tyto dny si lze návštěvu domluvit, minimálně 3 týdny dopředu. (Radnice 0033 (0)3 20 50 20 43, Fax: 0033 (0)3 20 50 67 49.)

Toto muzeum opravdu stojí za návštěvu. Vzniklo díky neúnavnému úsilí hrstky lidí, bývalého starosty a jeho syna Francise a Benoita Delattreů, Martiala Delebarreho, Henriho Delpierreho a Carol Laignelové. Carol je sekretářkou organizace Fromelles-Weppes-Terre de Memoire 14–18. Stovky hodin usilovné práce vytvořily pečlivě seřazenou sbírku předmětů, všechny s vysvětlivkami ve třech jazycích. Řada těchto exponátů pochází právě z blízkého okolí a jsou mezi nimi opravdové unikáty. Nečekejte moderní muzeum s posledními vymoženostmi techniky. Atmosféra je neopakovatelná a máte opravdový pocit osobního kontaktu.

Muzeum se však bude stěhovat do nové, pro tento účel postavené budovy, vedle hřbitova Pheasant Wood. Nové prostory budou lépe dostupné těm návštěvníkům, pro které jsou už dnes příkré schody do podkroví radnice překážkou. Slavnostní otevření se plánuje na den 100. výročí bitvy o Fromelles.

Vaše kroky dále povedou po silnici D22, kolem nového hřbitova Pheasant Wood a směrem k australskému památníku a hřbitovu VC Corner (směrové tabule jsou všude, zelené s bílými nápisy).

Než ale vyjedete z Fromelles, projděte kolem hospůdky Café Au Gallodrome a po několika stech metrech vyjdete do pole. Cestička je označená a dovede vás k jednoduché desce na okraji malého, dnes vojtěškou porostlého pole poblíž lesa. Pod ním se právě našly hromadné hroby padlých v bitvě o Fromelles.

Australský památník je na místě části bývalých německých opevnění, které 14. australská brigáda obsadila v noci 19. července 1916. Pod bunkrem na opačném konci se našla řada předmětů, které jsou dnes vystaveny v muzeu na radnici. Památníku vévodí sousoší „Cobbers“. Jeho autorem je sochař Peter Corlett a bylo odhaleno 11. listopadu 1988. Představuje nosiče raněných, na které zranění vojáci volali: „Nenechej mě tady, kámo.“ (*Cobber je australský hovorový výraz pro kamaráda – kámoše*).

VC Corner CWGC hřbitov se liší od jiných tím, že na něm nejsou žádné náhrobní kameny a také tím, že je to jediný „čistě“ australský hřbitov ve Francii. Hřbitov samotný se nachází na území nikoho mezi původními německými a australskými pozicemi. Na panelech obvodových zdí jsou vytesána jména 1 299 Australanů, kteří v bitvě o Fromelles zahynuli a pozůstatky 410 neznámých bojovníků jsou pohřbeny pod bílými kříži uprostřed dvou pečlivě upravených trávníků.

V průběhu vaší návštěvy pojedete kolem mnoha dalších, dobře označených míst, která mají souvislost s historií 1. sv. války. Máte-li zájem se blíže s touto historií seznámit, vaší nejlepší pomůckou by byl ilustrovaný Průvodce bojišti západní fronty – sever, který napsali Major a paní Holtovi (vydalo nakladatelství Pen & Sword Books Ltd. pod původním názvem „Major & Mrs Holt's Battlefield Guide The Western Front – North“).

Dagmar Johnson-Šišková, foto: autorka a Ian Johnson

{phocagallery view=category|categoryid=140|limitstart=0|limitcount=0}